

مفاخر میراث فرهنگی ایران (۴)

صراف خزان

حسن نامه دکتر محمدرحیم صراف

با سرشش شاهین آریامنش

عنوان و نام پدیدآور	:	صراف خزان: جشن‌نامه دکتر محمدرحیم صراف / به کوشش شاهین آریامنش؛ [برای] پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری، مرکز معرفی فرهنگی.
مشخصات نشر	:	تهران: پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	:	۵۰۰ ص: مصور.
فروست	:	مفاخر میراث فرهنگی ایران؛ ۴.
شابک	:	978-600-8977-26-1
وضعیت فهرست‌نویسی	:	فیبا
موضوع	:	صراف، محمدرحیم، ۱۳۱۸، یادنامه‌ها
موضوع	:	باستان‌شناسان، ایران، سرگذشت‌نامه
موضوع	:	Archaeologists- Iran- Biography
شماره اف	:	آریامنش، شاهین، ۱۳۶۳
شماره افزوده	:	پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری، مرکز معرفی فرهنگی
شناسه افزوده	:	پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری
شناسه افزوده	:	Tourism & Research Institute of Cultural Heritage
رده‌بندی کنگره	:	۱۳۰ ص ۴ ص / cc۱۱۵
رده‌بندی دیویی	:	۱۰ / ۹۳۰
شماره کتابشناسی ملی	:	۱۴۷۸ ۷

مرکز معرفی فرهنگی

مفاخر میراث فرهنگی ایران (۴)، صراف خزان: جشن‌نامه دکتر محمدرحیم صراف

به کوشش: شاهین آریامنش

طرح و اجرا: انتشارات آریارمنا

چاپ و صحافی: خدمات چاپ و نشر آنلاین

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

چاپ اول: ۱۳۹۷

قیمت: ۵۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۹۷۷-۲۶-۱

ناشر: پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری

تمام حقوق برای ناشر محفوظ است.

نشانی: تهران، خیابان امام خمینی، ابتدای خیابان سی تیر، پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری

تلفن: ۰۲۱-۶۶۷۳۶۴۵۲-۶۰ دورنگار: ۰۲۱-۶۶۷۳۶۷۸۸

تارنما: www.richt.ir رایانامه: ecp@richt.ir

فروشگاه الکترونیکی کتاب: www.richtbook.ir

فهرست مطالب

۹	سخن ناشر
۱۱	پیشگفتار
۱۳	مقدمه
۱۵	درآمد
۱۹	زندگی و زمانه دکتر محمد رحیم صراف به روایت تصویر

مقاله‌ها

۳۵	ارزیابی گاهنگاری مرکز نژاد ایران از هزاره ششم تا پایان هزاره چهارم پیش از میلاد
۵۵	فروزان اسلامی و حسن فاضل‌نشلی قبرستان نوش‌آباد، محوطه‌ای از دورا نوسنگی در جنوب کاشان، نتایج یک فصل فعالیت باستان‌شناختی در محوطه حسن فاضل‌نشلی، جواد حسین‌زاده، ادلی و... بررسی ارتباط میان فرهنگ بلخی-مروی و جنوب شرق ایران، مطالعه موردی: یافته‌های فرهنگ بلخی-مروی در شهداد
۷۷	حامد طهماسبی زاوه و فرشید ایروانی قدیم پرسشی درباره هویت چرخ ارابه موجود در تالار موزه ملی ایران
۹۷	آرمان شیشه‌گر مطالعه تطبیقی نقش مایه گاو بر آثار فرهنگی عصر مفرغ جنوب شرق ایران - مناطق هم‌جوار شرقی
۱۲۱	مجید حاجی‌تبار و ندا امیرمحمودی جستاری به ویژگی‌های هنری مفرغ‌های لرستان
۱۳۷	علی سجادی طبقه‌بندی و مطالعه سفال‌های مربوط به فرهنگ کورا-ارس در حوضه آبگیر قزل‌اوزن
۱۵۷	زهرا رجبیون، محمدابراهیم الیاسوند و علی بهنیا آرامگاه صرم
۱۷۳	خسرو پوربخشنده جایگاه اژدها و مار نزد اورارتوها
۱۸۵	مریم دارا گل مهر دوره سلوکی؛ نویافته‌ای در پروژه خواناسازی تل تخت پاسارگاد
۱۹۵	فضل‌اله حبیبی، حامد مولایی کردشولی و ابوذر توکل

- پیشنهادی برای محل شهر اشکانی بگستانه در بیستون کرمانشاه
 ۲۱۱ سجاد علی بیگی، کمال الدین نیکنامی و شکوه خسروی
- نگاهی به جنگ افزارهای پارتنی گورستان نویافته و ستمین کیاسر ساری
 ۲۲۹ عبدالمطلب شریفی، حسین نعمتی لوجندی و محمد فلاح کیایی
- دژ رشکان؛ کهن دژ شهر باستانی ری
 ۲۴۹ جواد نیستانی، محسن سعادت
- معرفی سفال اشکانی دهستان سردشت بشکرد
 ۲۶۳ سمیه پادشاه
- پنجاه ساله حیره ای مردابا؛ نویافته ای از دوره اشکانی در شهرستان رومشکان لرستان
 ۲۸۵ فرشاد میری، یونس سیفوند
- فصل پانزدهم کاوش در تپه هگمتانه (جانمایی موزه منطقه ای غرب کشور)
 ۳۰۷ زنده یاد مسعود آذروش، علی رفیعی
- بررسی بخشی از معماری ساسانی ناکرفتو؛ مهرکده غاری ایرانی
 ۳۳۱ علی هزبری
- نیایشگاه صخره ای تنگه خشوید
 ۳۵۵ عباس نوری و مریم ثانی مقدم
- اولتان قالاسی، قلعه ای ساسانی-اسلامی در دشت مغان
 ۳۷۵ عبدالرضا مهاجری نژاد، نعمت الله سراقی و معصومه ایدخواه
- دگردیسی یک بنا از آتشکده به مسجد، مسجد جامع قره شهر استان ابهر زنجان
 ۳۹۷ علی نوراللهی
- هنر فلزکاری ایران در دوره غزنوی، اشیاء نیشابور، موزه ملی ایران، موزه نابا مجموعه کیپر
 ۴۳۲ سحر نیکزاد
- بازیابی هویت کالبدی بافت تاریخی شهر همدان بر اساس نقشه ۱۸۵۱ م روس ها و عکس هوایی ۱۹۳۶ م اشمیت
 ۴۵۱ اسماعیل رحمانی
- نگاهی به بنای تاریخی بانک ملی ماکو آذربایجان غربی
 ۴۶۷ بهروز خان محمدی و علی صدراپی
- دگردیسی پرندگان افسانه ای، مطالعه تطبیقی سیمرخ ایرانی با پرنده افسانه ای فنگ هوانگ چینی
 ۴۸۱ محمدرضا ریاضی

یک دهان خواهم به پهنای فلک
تا که گویم وصف آن رشک ملک
ور دهان یابیم چنین و صد چنین
تنگ آید در فغانِ این چنین
مولوی

پیشگفتار

پروردگار را شاکریم که ما را توفیق داد تا چهارمین مجموعه از کتاب‌های مفاخر میراث فرهنگی ایران را به پاس قدردانی از یک عمر فعالیت‌های فرهنگی و علمی آقای دکتر محمدرحیم صراف در پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری منتشر کنیم. دکتر محمدرحیم صراف از باستان‌شناسان پیشکسوتی است که از سال‌های دور در اداره باستان‌شناسی ایران و سپس سازمان میراث فرهنگی به فعالیت مشغول بوده است و عمری را در راه شناسایی، احیای باستانی این سرزمین صرف کرده است.

دکتر صراف که باستان‌شناسی را به صورت نظر، نزد بزرگانی چون دکتر عزت‌الله نگهبان در گروه باستان‌شناسی دانشگاه تهران آموخته بود، در کارش‌ها با باستان‌شناسی گوناگونی همچون کاوش‌های محوطه مارلیک گیلان و هفت‌تپه خوزستان به سرپرسی دکتر نگهبان حضور پیدا کرد و آموزش‌های میدانی باستان‌شناسی را نیز نزد ایشان مشق کرد از همین روی با دانش نظری و عملی که اندوخته بود سال‌های بسیار در نقاط مختلف ایران با تعهدی کم‌نظیر به بررسی، کاوش باستان‌شناسی و شناخت محوطه‌های باستانی پرداخت که حاصل این فعالیت‌های علمی پژوهشی، انتشار مقاله‌ها و کتاب‌های بسیاری در عرصه باستان‌شناسی ایران است که از این رهگذر به باستان‌شناسان ایران و ایرانیان و چگونگی زیست و زندگی آنان در این سرزمین به جهانیان پرداخته است.

اگرچه دکتر صراف فعالیت‌های علمی و فرهنگی خود را در سازمان میراث فرهنگی انجام می‌داد اما در عرصه آموزش باستان‌شناسی به دانشجویان نیز دستی بر آتش داشت چنانکه سال‌ها در دانشگاه تهران به پرورش و آموزش دانشجویان پرداخت و چه بسیار باستان‌شناسانی که باستان‌شناسی را در مقاطع مختلف از ایشان آموختند و برای به انجام رساندن رساله‌های دکتری‌شان، زیر نظر ایشان کاوش‌های باستان‌شناسی انجام دادند و بعدتر هر یک در سال‌های بعد به شناخت و شناساندن فرهنگ ایران پرداختند.

این جشن‌نامه که به قلم شماری از دوستان و شاگردان دکتر صراف فراهم آمده است ادای دین کوچکی است به دکتر محمدرحیم صراف که عمری را برای ایران و باستان‌شناسی ایران و پرورش نسلی از باستان‌شناسان ایران گام برداشته است. از پروردگار توفیق روزافزون ایشان را آرزومندم.

سیداحمد محیط طباطبایی

مشاور فرهنگی رییس پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری

سال‌ها باید که یک سنگ اصلی ز آفتاب
لعل گردد در بدخشان یا عقیق اندر یمن

مقدمه

دکتر محمدرحیم صراف نامی آشنا در عرصه میراث فرهنگی است که نقش ارزنده و مهمی در باستان‌شناسی ایران داشته است. دکتر صراف نزد استادانی چون دکتر عزت‌الله نگهبان در گروه باستان‌شناسی دانشگاه تهران، شوق باستان‌شناسی کرد و از خرمن دانش آنان خوشه‌ها چید و سپس در کاوش‌های مختلف زیر نظر دکتر نگهبان شرکت کرد و شیوه و راه و رسم بررسی و کاوش باستان‌شناسی را آموخت و پس از دریافت مدرک دکتری در باستان‌شناسی از کشور آلمان فعالیت‌های علمی خود را در سازمان میراث فرهنگی ادامه داد:

ایشان در جای‌جای ایران به بررسی و کاوش باستان‌شناسی پرداخته است و دستاورد این فعالیت‌های فرهنگی و علمی چاپ مقاله‌ها و کتاب‌های بسیاری در زمینه باستان‌شناسی ایران است. از کاوش‌های ارزنده ایشان می‌توان به کاوش محوطه هگمتانه همدان اشاره کرد که سالیانی چند در این محوطه به کاوش‌ها و پژوهش‌های علمی پرداخت و این محوطه نام ایران را با مقاله‌های ارزنده به جهانیان معرفی کرد.

با هدف ارج نهادن به مقام دکتر محمدرحیم صراف فراهم شده است که، بالاین، چند برای ایران و باستان‌شناسی ایران به فعالیت پرداخته است این جشن‌نامه ذیل مجموعه آثار میراث فرهنگی ایران منتشر می‌شود و شامل مقاله‌هایی به قلم اندیشمندان و پژوهشگرانی است که از برای دکتر صراف نگاشته شده است. از خداوند توفیق روزافزون و طول عمر ایشان را خواستارم.

سید محمد بهشتی

رییس پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری